

גליון

655

לע"נ
נתנאל בן
ציפורה
ושלמה
רפאל בן
אסתר
ת.נ.צ.ב.ה.

ראש השנה תשפ"ז

אצלנו קוראים לזה 'בר מצוה' כי בגיל הזה הוא מתחייב במצוות, ועושים לו לכבוד זה מסיבה גדולה. שכרנו אולם, הזמנו אורחים, אבל העיקר שהבן נעשה בן שלוש-עשרה".

אומר לו המלך: "אני מבין שהמסיבה הזאת שתעשו לו בגיל שלוש-עשרה איננה מסיבת יום הולדת רגילה, זה מין טקס דתי, לא?".

"נכון", משיב היהודי, "זו אינה מסיבת יום הולדת".

"אם כך", אומר לו המלך, "השאלה היא האם מותר לי לתת לך מתנה למסיבה הזו, או כיון שזה משהו דתי ואני לא יהודי אולי אסור לך לקבל ממני?".

אמר היהודי: "לא, זה בסדר, אדרבה ואדרבה..."

המלך כתב צ'ק ונתן לו.

נטל היהודי את הצ'ק בידו וכשהביט בו החלה ידו לרעוד: הצ'ק היה על סך 40 אלף יורו - 200 אלף שקלים מתנה לבר מצוה!!!

המלך רואה שידו רועדת. נענה ואמר בחיך: "אני יודע שזה הרבה כסף, וגם אם הייתי נותן לך ארבעת אלפים יורו היית מרוצה מאוד. אך ראה נא, אני מלך מרוקו. אני נותן מתנות בכל יום, אבל אם אני נותן - אני נותן מתנה שלא תבייש את מלך מרוקו, לא שתשמח את המקבל. מלך לא יכול לתת פחות מזה, אחרת זהו בזיון למלוכה שלו!".

"לפי זה", סיים היהודי ואמר למרן הגראי"ל, "הבנתי מהי התוספת 'מלפניך מלכנו ריקם אל תשיבנו כי אתה שומע תפילה' - מבקשים אנו: ריבוננו של עולם, 'דלתיך דפקנו רחום וחנון, נא אל תשיבנו ריקם מלפניך'. אבל לא 'ריקם' במושגים שלנו, אלא 'מלפניך מלכנו ריקם אל תשיבנו'. אתה אינך מלך מרוקו אלא המלך של כל העולם, תן לנו אפוא לפי המושגים שלך!".

[מתוך 'דורש טוב' אלול-ר"ה]

...שתתן דש עלינו שנה טובה וביתנוקה

ליל התקדש החג בביתו נאווה קודש של הצדיק המקובל רבי **סלמאן מוצפי** זצוק"ל. הכל מוכן ומזומן לקבלת יום הדין בחרדת קודש, הבית נקי ומצוחצח, המפות הלבנות

..נא אל תשיבנו ריקם מלפניך. מלפניך מלכנו ריקם אל תשיבנו... (סליחות)

לכאורה קשה, הלוא כבר ביקשנו 'דלתיך דפקנו רחום וחנון נא אל תשיבנו ריקם מלפניך', אם כן למה חוזרים ואומרים 'מלפניך מלכנו ריקם אל תשיבנו'?

היה יהודי אחד בשם הרב לוי, יהודי מרוקאי שגר בצרפת. כל שנה הוא היה נוסע למרוקו וקוטף אתרוגים, מגיע לארץ ומחלקם לגדולי הדור. לפני כמה שנים הגיע למרן ראש הישיבה הגראי"ל שטיינמן זצ"ל, הביא לו אתרוג ואמר: "ברצוני לספר לרב סיפור", וכך סיפר: "יש לי חבר בצרפת, עשיר גדול. היהודי הזה מתגורר בבנין של עשירים, ואחד הדיירים באותו בנין הינו גוי מבוגר, עשיר גדול, אריסטוקרט מכובד.

יום אחד התברר ליהודי הזה שהגוי הזה הוא חמיו של מלך מרוקו - בתו התחתנה עם מלך מרוקו, לא פחות ולא יותר! אותו יהודי התרגש מאוד. הוא פנה אל שכנו ושאל: "הם באים לכאן לפעמים?", והלה השיבו: "כן".

- "וכשהם באים הם מתארחים כאן בבנין?".

- "כן".

- "במטותא ממך, כשהיו המלך ורעייתו בביתך אוכל לשבת ולדבר עמו מעט? בחיים לא ראיתי מלך, מאוד הייתי רוצה לראות מלך ולשוחח עמו!".

"בסדר", הסכים השכן.

ואכן, בפעם הבאה שהגיעו הבת ובעלה, מלך מרוקו, קרא אביה לשכנו היהודי.

התיישב איתם השכן היהודי. מלך מרוקו אינו עושה צרות ליהודים, זו מלכות של חסד. שואל אותו המלך: "כמה ילדים יש לך? בני כמה הם?", והיהודי מתחיל לספר לו: "הגדול בן שבע-עשרה, הקטן עוד חודש בר-מצוה..."

המלך עוצר אותו ושואל: "עוד חודש מה?..."

היהודי קלט שהוא מדבר עם גוי שאינו יודע מה זה בר-מצוה, ואמר: "הקטן יהיה בעוד חודש בן שלוש-עשרה,

והצחורות בוהקות ביופיין, בני הבית כולם לובשים לבן לכבוד יום טוב, והבית כולו אומר מקודש מקודש!

הנה חוזר הצדיק מבית התפילה, פניו הקדושות מאירות וזרחות בנוגה אור עליון. הוא מברך בנחת את בני הבית בברכת 'שנה טובה' לכל אחד ואחת בפרטות. לאחר מכן הוא מורה בנינוחות לזוגות הרבנית הצדקנית לגשת להדליק את הנרות לכבודו של יום.

אך אוי! אך סיימה הרבנית את מצוות ההדלקה, פתאום כבו להם לפתע כל הנרות בבית אחת! כאילו יד נעלמת סטרה להם לכבותם בכוונה! הרבנית נבהלה על נפשה, כמו כל שאר בני הבית; מעולם לא קרה להם כזאת! אך משהביטו בפני הרב הוא לא נראה מודאג כלל, רק חיך קלות באומרו: "ובכן, אם כבה הנר מדליקים שוב..."

לאחר שסיימה הרבנית את סדר ההדלקה השני שנעשה ברוב תפילות ותחינות בדמעות רותחות, נפנה הרב הצדיק לקדש על היין. הוא נטל את בקבוק היין לידו ויצק אל תוך הגביע, עד שעלה בו היין על גדותיו. לאחר מכן מזג היין במים בשלוש פעמים כידוע ליודעי ח".

המשפחה כולה עמדה סביב השולחן בהשקט וביראת כבוד, מוכנים ומזומנים לצאת ידי חובת קידוש היום. הרב הקדוש נטל לידיו את הגביע המלא, ולרגע קט עצם את עיניו בהכנה רבה לקראת מצות הקידוש.

אך אבוי! לפתע פתאום נשטט הגביע מידו, התהפך על השולחן החגיגי, והיין כולו נשפך על המפה הלבנה והבוהקת! כאילו יד נעלמת דחפה את הגביע והפכה אותו בכוונה!

בני המשפחה נבהלו מאוד, לבם נמס ונמוג: מעולם לא קרה בביתם מקרה שכזה! אך בהביטם בפני הרב הוא שוב נראה נינוח ומרוצה, כמי שלא קרה כאן זה עתה ולא כלום... בחיור צופן סוד פנה לבני הבית באומרו: "ובכן, אם התלכלכה המפה מחליפים אותה במפה אחרת..."

לאחר שהוחלפה המפה ונערך השולחן החגיגי מחדש, קידש הרב על היין בדחילו ורחימו, בצע על הפת ונפנה לקיים את מנהג ישראל קודש בטיבול תפוח מתוק בדבש. הוא נטל בידו את התפוח היפה והעסיסי והטבילו בדבש.

אך אויה! אך נגע קצה התפוח בדבש התהפכה פתאום קערית הדבש על פיה וכל תכולתה נשפכה ונגרה ארצה! כאילו יד נעלמת העיפה את הקערית בכוונה תחילה...

בני הבית נחרדו לנוכח התקלה השלישית הרצופה שביליה הקדוש והנורא. לבם פרפר מפחד, מה קורה כאן? אך שוב – הרב עצמו לא נראה מודאג כלל, שלוותו הקבועה לא סרה ממנו, ובקול רגוע ומרגיע אמר: "ובכן, אם התרוקנה קערית הדבש יש לחזור ולמלאה שוב..."

סעודת החג של אותו ליל ראש השנה התנהלה מכאן ואילך בפחד גדול מצד בני הבית. המאכלים הוגשו בזהירות רבה, והכל התלחשו שמשוה לא טוב קורה כאן... האווירה היתה דאגה ומתוחה; הסימנים ה'שחורים' הללו היו תכופים וברורים יותר מדי. והרי על זה הלילה, ליל ראש השנה, אמרו להדיא בגמרא (כריתות ו. הוריות יב.) ש'סימנא מילתא', ואם כן "מי יודע איזו שנה מחכה לנו, ירחם ה'... יש להרבות בתפילות ובתחינות!", שחו כולם בדאגה רבה.

כולם חוץ מן הרב הצדיק עצמו. הוא נותר שלו ורגוע, ולא שת לבו כלל למקרים המשונים שהתרחשו בביתו. נראה היה כמי שהעניין אינו נוגע ללבו כלום! כשנשאל על-ידי בני הבית על כך, ביטל הכל במחי יד ואמר: "מה כבר קרה כאן? לא קרה כלום! ברוך ה' יש עוד יין ותפוח ודבש! וניתן להדליק שוב את הנר..."

חלפה עברה לה שנה שלמה לחיים ולשלום, ברוך ה' ללא שום תקלה ודופי, ושוב חג ראש השנה בפתח! בסעודת החג של ליל ראש השנה הבא הפתיע הרב את בניו ובני ביתו בשאלתו: "האם זוכרים אתם את סעודת ליל ראש השנה של השנה שעברה?"

עננה של עצב ותוגה עברה על פני המסובים: "אוי, אל תזכיר לנו אותה", ביקשו, "זו הייתה פשוט סעודה שחורה!"

אך הרב לא נתן להעביר את הנושא; בפקחותו היתמם ושאל: "למה שחור? הבה נא נתבונן כיצד עברה עלינו השנה החולפת - הנה, ברוך ה' כולנו היינו בקו הבריאות, פרנסתנו היתה מצויה בשפע, תודה לה' יתברך, ואף הצלחנו לשלם את כל משכורות האברכים שבישיבה מדי חודש בחודשו ללא שום מניעות! מה אם כן היה שחור בשנה זו?"

"דעו נא, בני יקרים", המשיך הרב, "כל אלה החסדים הגדולים נעשו עמנו בעקבות מה שקיבלתי הכל באמונה ובתמימות! לא נתתי בשום אופן לדאגה ולעצבות לחדור ולכרסם בלבי ולקלקל את בטחוני האיתן בצור עולמים ברוך הוא; בכל תקרית שהתרחשה, אמרתי בלב שלם שבוודאי מכון הדבר! זה גופא היה פה הנסיון! השטן רצה להכניס אותנו לעצבות ולכעס ולעורר ספקות באמונה ובבטחון, חלילה. אך מאחר שבחסדי ה' יתברך התגברתי נגדו וקיבלתי הכל באהבה ובתמימות ולא הרהרתי אחר מידותיו יתברך שמו, ללא שום תלונה ומענה כלפי מעלה - בזכות זה התהפך עלינו הכל לטובה!".

[מתוך 'טיב המעשיות']

הַיּוֹם יִעָמִיד בְּמִשְׁפָּטָא...

סח הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א: צריך לדעת שאסור להתמלא חרדה ומתח בימים הנוראים. תשובה עושים רק מתוך שמחה. אמנם אנחנו יודעים שבר"ה אנחנו

חותמים חוזה לשנה החדשה, אבל הכל מתוך שמחה וטוב לבב.

ולמרות שכשרואים את כל הצרות שהיו בשנה האחרונה, הן לכלל והן לפרט, ההרגשה הטבעית היא פחד גדול מהבאות.... אבל איך אנו אומרים? "אבינו מלכנו". אסור לנו לשכוח את זה. המלך הרם והנישא, השופט, שיושב על כס המשפט - הוא אבא שלנו. איתו אנו הולכים לחתום על חוזה לשנה החדשה. צריך לשוב בתשובה, אבל לדעת שמדובר באבא שלנו, לעשות זאת מתוך שמחה ולקבל קבלות טובות, וכשיש שמחה, הלב פתוח ומקבל יותר.

חלילה לאבד את התקווה. נזכור את דברי הצ"ח בפסחים, האומר על הפסוק 'שמע ישראל, ה' אלוהינו ה' אחד', שיש פעמים שאדם רואה את מידת הרחמים - ה', ויש שאדם נפגש דווקא במידת הדין - 'אלוקינו', אבל אחרי הכול - 'ה' אחד!'.
זה אותו אבא, שפעם מלטף ומחבק את בנו, ופעם - בראותו שהילד זקוק לחינוך יסודי יותר - מכה אותו. אבל זה אותו אבא, העושה בנו כחומר ביד היוצר. הוא זה המעלה עינויינו מערב, והוא גם יביא סליחתנו מבוקר. הוא יעלה ארוכה ללב שבור, והוא יתבע את האדם על כל מעשה ומעשה.

אם מדובר באבא, ואבא טוב כל כך, הרי ברור שכוונתו לטובה, ורק לטובה. אם כך דבר אחד צריך לסלק מאתנו בכל מחיר: את העצב המיותר. מי שמגיע בהרגשה של מתח אל הימים הנוראים - לא עשה ולא כלום. לא לכך התכוונו גדולי המוסר בעוררם על סגולות הימים הנוראים, ולא זו הדרך בחר ה', הרוצה בתשובת רשעים ומושיט ידו לכל מי שרוצה להתקרב.

כשמספרים על גדולי המוסר, שבהיכנסם לימי חודש אלול היו לובשים ארשת של חרדה, אין בכך אפילו קורטוב של השוואה ל'מתח' המקובל במחזותינו. החרדה של גדולי המוסר, רבי ישראל סלנטר ורבי איצ'לה פטרבורגר, העלתה אותם לדרגות עליונות ונישאות. לעומת זאת, המתח שלנו בימים הנוראים - לא רק אינו מעלה, אלא עוד מוריד את האדם לשאול תחתיות. לכן ברור שלא זו הדרך. גם בבית דין של מטה, אם אדם ייכנע למתח שלו, הוא לא יוכל לפעול בשיקול דעת להשיג לעצמו פרקליטים טובים, שכן בהיעדר יישוב הדעת הוא איננו אדם.

הבה נשאל את עצמנו: וכי הקדוש ברוך הוא רוצה שהאדם יאבד את עשתונותיו, וייכנס למתח ולחרדה, שבדורנו אין בהם כל תועלת? הקב"ה דורש מאתנו כוח רצון ותשוקה להתקרב אליו, לא יותר מזה.

גם מי שמסוגל לעבוד את בוראו היום באימה וביראה, אין הכוונה שהוא לחוץ ומתוח. מי שלחוץ איננו אדם, ולפני שעושים תשובה, צריך קודם כל להיות בגדר 'אדם'...

המשגיח הגה"צ רבי יחזקאל לוינשטיין זצ"ל כתב פעם לבחור בסוף ימי בין הזמנים של אב: "הנה הימים המאושרים ממשמשים ובאים"...

הנביא אומר: "דרשו ה' בהימצאו, קראוהו בהיותו קרוב", הקב"ה קרוב אלינו, הוא נמצא כאן ועכשיו, הפסוק הזה מכיל בקרבו אושר עצום. לחץ לא-חיובי מקשה על בן תורה להבין את השמחה הזו. חבל, חבל שאין הם מרגישים את התחושה הנפלאה הזו, שהמלך הגדול, מלך מלכי המלכים, שבידו כל המפתחות לכל הבקשות והרצונות, המלך הזה שהוא גם אבא שלנו - נמצא עתה הרבה יותר קרוב אלינו, ויש בידנו אפשרות לבקש כל מה שנרצה. בשל קרבתו היקרה בימים אלה הוא גם ימלא בקלות רבה יותר את בקשותינו. היש לנו ימים מאושרים ושמחים יותר מאלה שאנו עומדים עתה בעיצומם?!

בעבר, החרדה שפיעמה בלבבות לא גזלה את השמחה והאושר על עצם היותם של ימים אלו ימי רחמים וסליחה. המוח של היהודי ידע לעשות את ההפרדה בין השמחה ובין היראה. אולם בדורותינו החלושים איבדנו את ההבחנה הזו. אנחנו לא מסוגלים להגיע בקלות לדרגת האלול של קלם או נבהרדוק...

השלב הראשון בימי התשובה הוא השמחה על הזכות שניתנה לנו. רק מי שכבר איתן בשמחה פנימית זו, הוא זה שיכול להתחיל לחשוב על הצד השני - של החרדה מאימת הדין - בלי שמחשבות אלו תפגענה באושר הפנימי ובשמחה הגדולה של הימים הנוראים. [מתוך 'מרוה לצמא'-אלול ע"ה]

וְתַשׁוּבָה... מֵעֲבִירֶיךָ אֶת רַע הַגְּזֵרָה

מִן הַחֹפֶץ חַיִּים' המשיל משל נפלא על ענין התשובה בימים הקדושים הללו: בכפר קטן חי לו חנווני שהתפרנס מחנותו הקטנה שסיפקה את צרכיהם של בני כפרו. בכדי לקנות את סחורתו היה הולך החנווני לעיירה הסמוכה אל חנותו של הסיטונאי ולוקח ממנו את הסחורה הדרושה. ובעניין התשלום, לעיתים היה משלם מיד ולעיתים בהקפה.

חלפו הימים ונתמעטו עסקיו של החנווני וחוב גדול נותר לו לסיטונאי. בבושת פניו חדל החנווני לבקר בחנותו של הסיטונאי ואם קרה ופגשו ברחוב היה בורח מפניו והולך לכיוון אחר. פעם אחת לא הספיק החנווני לנוס מפני הסיטונאי ברחוב ופגשו פנים אל פנים. מיד קרא לעברו הסיטונאי ושאלו: "מדוע לך לברוח מפני כמפני אויב? איזו רעה גרמתי לך?!"

ענה לו החנווני: "בושתי וגם נכלמתי מפניך, חובות גדולים לי אליך ואין בידי לפורעם".

אמר לו הסיטונאי: "אדרבה, דווקא משום כך עלינו להיפגש זה עם זה ולשוחח על חובותיך אלי ונתייעץ יחדיו כיצד לסדר את העניין בכדי שתוכל להתחיל שוב מחדש לקחת

...וְצִדְקָה מַעֲבִירִין אֶת רֵעַ הַגֹּזֵרָה

כשאדם נותן צדקה או גומל חסד הרגשתו היא שהוא הוא הנותן, אבל האמת היא שהוא בעיקר המקבל, כי הצדקה בכוחה להעביר את רוע הגזירה ולהיטיב עם הנותן. פעמים שניתן לראות זאת בחוש, וכדלהלן.

מספר בעל המעשה: "היה זה לפני כשמונה שנים. בערב סוכות (תש"פ) החלטתי שזהו הזמן המתאים ביותר לשלוח מתנה לרב הקהילה שלנו. לאחרונה היה איזה עניין מורכב שהרב השקיע בו שעות רבות והתמסר בכל כוחו ומוחו לעניין, לכן רציתי להביע הכרת הטוב בשם הקהילה. קיבלתי לכך רשות מהגבאי שהסכים לרעיון בחפץ לב מתוך הנחה שחברי הקהילה ישמחו בוודאי להשתתף במתנה.

ברור שבזמן לחוץ זה אין זמן לאיסוף כספים, ולכן הצעתי שיקנו את המתנה באמצעות כרטיס אשראי שלי. נוות ביתי לקחה על עצמה לקנות את המתנה, ואני יצאתי לתור אחר ארבעה מינים מהודרים.

בהיותי בשוק ארבעת המינים התקשרו אליי מהבית לומר שהמתנה נמצאה בחנות ממש ברגע האחרון וביקשו ממני למסור את פרטי כרטיס האשראי. זה לא היה לי קל - בדיוק מצאתי אתרוג מהודר כלבבי וחששתי שמא הוא יחמוק ממני. אבל כיון שהזמן היה לחוץ, יצאתי מהשוק והקראתי את כל פרטיו של הכרטיס. המתנה נקנתה ונשלחה ליעדה.

בתחילת החורף החלטתי להתפטר מכרטיס האשראי שמתגהץ פעם אחר פעם ללא חשבון ומגדיל לי את המינוס בבנק... השלכתי לפח, ובבית הודעתי שמהיום קונים רק במזומן. עד ז' בניסן באותה שנה הסתדרתי מצוין בלי הכרטיס, אבל באותו יום הוכרחתי להשתמש בו. באין חנויות פתוחות - בעקבות המצב (קורונה) - האמצעי היחיד לתשלום הוא כרטיס אשראי, ואני - אנה אני בא? את הכרטיס השלכתי, המספר נשכח, ואין לי דרך לשלם על מוצרים נחוצים ביותר לפסח. ביקשתי מפקיד הבנק לשחזר את מספר הכרטיס, אך ללא הועיל. גם בדרכים נוספות נחלתי כישלון, וחיכיתי לישועת ה'.

בינתיים המשיכו לנקות את הבית. הגיעו למטבח, והנה, בארון הכלים, בין המתכונים, מופיע דף נייר ועליו מספר הכרטיס, 4580... מתברר שהיה זה הדף שאשתי כתבה לפני חצי שנה, בשעה שעזבתי את האתרוג בשוק ויצאתי להקריא לה את המספר עבור מתנה לרב...

אני חשבתי שאני קונה מתנה לרב, ולבסוף, בפעולה זו קניתי לעצמי בשר לחג הפסח... בשעתו תהיתי מדוע עליי למסור מספר באמצע חיפוש אתרוגים, ולא ידעתי כי בזה שולח לי בורא עולם את לחמי חצי שנה אחר כך..."

[מתוך 'השגחה פרטית']

סחורה בהקפה, למוכרה ולהרויח, וכך תוכל קמעא קמעא לשלם על חובותיך גם מהעבר. לברוח ממני - זו בוודאי לא הדרך!"

וזהו גם הנמשל: הקב"ה כביכול פונה אל עם ישראל ואומר להם, לברוח מפני זו לא הדרך, אדרבה, "שובו אלי ואשובה אליכם", עסקו בתשובה ובתורה ומצוות וכך אמחל לכם על כל עוונותיכם... [מתוך 'פניני בית לוי']

...וְתַפְּלָה... מַעֲבִירִין אֶת רֵעַ הַגֹּזֵרָה

בספר 'ערבי נחל' הביא מעשה על אחד מתלמידי האר"י הקדוש ז"ל ע [ובספר 'היכל הברכה' הביא מעשה זה והזכיר שמו של אותו תלמיד - רבי יוסף מערבי זצ"ל] שביום ראש השנה בא אליו אליהו הנביא ז"ל ואמר לו: "למען השם, תתחזק להרבות בתפילה ותחנונים, כי גברו מאד המקטרגים עד שמיכאל השר הגדול המזכיר זכותן של ישראל נשתתק ותש כוחו ואין בפיו מה לדבר".

שאלו התלמיד: "הרי באותה שנה למדו תורה הרבה, ואיה זכות התורה?"

השיב לו אליהו: "על זה בעצמו הקטרוג כיון שלמדו שלא כהוגן [עיי"ש].

חזר ושאלו: "ומה אברהם אומר על דבר זה, הלא הוא אבי ישראל ולמה אינו בא לשם, הלא לא ישיבוהו ריקם".

השיב לו: "אברהם אומר שהוא בוש ונכלם ללכת ולבקש על נפשמם..."

כששמע הרב את דבריו נכנס לפחד ורעדה, וצעק בקול מר: "עם ה' חזקו ונתחזקה בעד עמנו ובעד ערי אלוקינו, שובו והשיבו מכל פשעיכם, מי יודע ישוב וניחם ה' על הרעה, כי יצא הקצף מלפניו כי רבו וגם חזקו ידי המקטרגים ולא נשאר עוד מענה בפי המליץ שלנו".

כיון שכל כך צעק בדברי כיבושים שיקבלו תשובה על עצמם, הגיעו הדברים לידי כך שבא אליו אליהו ז"ל ואמר לו שנתלבש אברהם אבינו ע"ה בכוח התשובה של אותו בית הכנסת, ובא לפני הקב"ה להרחיק דינם של ישראל עד יום הכיפורים כדי שבתוך כך ישובו מדרכם הרעה. מיד אחר ר"ה כתב הרב ההוא לכל מקומות הקרובים שיעמדו על נפשם לשוב בכל מה שאפשר, וסיפר להם את כל הדברים.

והדברים מרעידים כל לב עד היכן גדול כוחה של תפילה, שבאותה שעה קשה לישראל, שמיכאל שר ישראל כבר לא היה בכוחו להמליץ טוב, אברהם אבינו אבי ישראל מתבייש ללכת לבקש על בניו, אך עדיין תפילה יכולה לבטל כל הדינים ולהשבית כל מקטרגים וכמו שאמר אליהו הנביא 'למען השם, התחזקו להרבות בתפילה ותחנונים'.

[מתוך 'באר הפרשה']